

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING KOMMUNIKATIV
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI**

Qodirova Kumush Farhodjon qizi

Navoiy davlat pedagogika instituti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta'lim)

2-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu magistrlik dissertatsiyada Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishni o'rganish, tahlil qilish hamda tavsiyalar ishlab chiqish, maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishni o'rganish jarayoni, maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyasi rivojlantirishning texnologiyasi mazmuni, shakl, metod, vositalari aks etgan.

Kalit so'zlar: kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, rivojlanish bosqichlari.

Аннотация: В данной магистерской диссертации изучение, анализ и разработка рекомендаций по развитию коммуникативной компетенции дошкольников, процесс изучения развития коммуникативной компетенции дошкольников, содержание, форма, метод, средства технологии развития коммуникативной компетенции дошкольников.

Ключевые слова: компетентность, коммуникативная компетентность, этапы развития.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishi nafaqat ta'limning muhim tarkibiy qismi, balki zarur element bo'lib, ularsiz kelajakda bolaning to'liq huquqli shaxsini shakllantirish mumkin emas. Har bir bola tabiatan dunyoning kashfiyotchisi va uning qiziqishi chegara bilmaydi, ayniqsa rivojlanishning dastlabki bosqichida. U o'sib ulg'ayganida va oila, atrof-muhit, bog'cha kabi omillar ta'siri ostida u yo o'zining bolalik spontanligini saqlab qoladi va baxtli aloqada bo'lishni, dunyoni o'rganishni davom ettiradi yoki tengdoshlari bilan eng oddiy munosabatlarni ham qura olmay qoladi va o'zini yo'qotadi. muloqot qilish qobiliyati. Bu muammo ayniqsa zamonaviy dunyoda yaqqol namoyon bo'ladi, chunki 2-3 yoshli bola muloqotdan ko'ra kompyuter o'yinlarini afzal ko'radi va televizor tomosha qilishni jamoaviy o'yindan afzal ko'radi. Shunday qilib, u o'zini muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatidan mahrum qiladi, bu oxir-oqibatda nafaqat bunday aloqa etishmasligiga, balki sotsializatsiya jarayonida sezilarli qiyinchiliklar va muammolarga olib keladi. Bolaning ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishi murakkab jarayon bo'lib, buning natijasida u tashqi dunyo va odamlar bilan zarur aloqalarni o'rnatish va qo'llab-

quvvatlashni o'rganadi. Aynan u kelajakda shaxsning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishning asosini tashkil etadi, bu muloqot jarayonida atrofdagi voqelikni adekvat idrok etish va unga javob berishga imkon beradigan ko'nikma, qobiliyat va bilimlarning butun majmuasidir. Oddiy til bilan aytganda, bolaning ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishi kerak, shunda u kelajakda maktabga borganida, universitetga kirganida yoki ishga kirganda, u boshqa odamlar bilan muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelmasligi va to'liq huquqli bo'lishi kerak. jamiyat a'zosi. To'liq ishonch bilan aytilish mumkinki, kommunikativ kompetensiyani egallash jarayoni uzoq va qiyin, shuning uchun bolani bu yo'nalishda rivojlantirishni yoshligidan boshlash kerak.

Maktabgacha yoshdagi ijtimoiy-kommunikativ rivojlanishning asosiy maqsadi bolani qabul qilingan muloqot normalari, tengdoshlar va oqsoqollar o'rtasidagi munosabatlar, shuningdek, oilada qabul qilingan umumiy madaniy an'analar bilan tanishtirish orqali uni og'riqsiz va o'z vaqtida ijtimoiylashtirishdir. va umuman davlat. Federal davlat ta'lim standartiga muvofiq, har bir maktabgacha ta'lim muassasasi maxsus dasturga ega bo'lib, unga muvofiq bolaning rivojlanishida belgilangan barcha maqsadlarga erishiladi. Va bu holda, yakuniy maqsad - bolaning sotsializatsiyasi - to'g'ri vazifalar tufayli muvaffaqiyatli amalga oshirilishi mumkin, ularning asosiylari quyidagilar bo'ladi:

Jamiyatda qabul qilingan asosiy axloqiy me'yorlar va qadriyatlarni o'zlashtirish. Bolaga tengdoshlari va jamiyatning katta a'zolari bilan muloqot qilishning asosiy qoidalarini o'rganishga yordam bering.

Bolaning mustaqilligi va qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish.

Bolaga muloqotning asosiy hissiy komponentlarini o'zlashtirishga yordam berish - empatiya, sezgirlik, rahm-shafqat.

Har bir bolada o'z oilasiga, tengdoshlariga, kattalarga va butun jamiyatga hurmatni shakllantirish.

Bolada mehnat va ijodga ijobiy munosabatni shakllantirishga yordam berish. Bolada birgalikda ishlash va dam olishga tayyorlikni shakllantirish.

Maktabgacha tarbiyachida o'z hayoti va boshqalarning hayoti uchun xavfsiz xulq-atvor asoslarini shakllantirish va hayotning barcha sohalarida - uyda, jamiyatda, tabiatda

O'yin har qanday yoshdagi bolaning ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishining eng yaxshi usuli sifatida. Yana bir pedagog va novator V. A. Suxomlinskiy shunday degan edi: "Ertak, o'yin orqali, betakror bolalar ijodiyoti orqali – bola qalbiga to'g'ri yo'l". Aynan o'yin bolaning ijtimoiy va kommunikativ

rivojlanishi jarayonida ham o'qituvchilar, ham ota-onalar uchun ishonchli yordamchi bo'lishi mumkin. Axir, hatto katta yoshdagi bolalar uchun ham, bolalar haqida gapirmasa ham, o'yin etakchi faoliyat bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi va o'yin davomida muloqot, uning ajralmas qismidir. O'yin faoliyatining katta roli va uning bola hayotidagi ahamiyati ham psixolog tomonidan tayinlangan L. S. Rubinshteyn, Kim ta'kidladiki, faqat o'yin davomida bola nafaqat bironing rolini o'ynaydi va bironing shaxsiyatiga taqlid qiladi, balki o'zinikini kengaytiradi, chuqurlashtiradi va boyitadi. Va buning natijasida uning atrofidagi dunyo va unda sodir bo'layotgan voqealarni tushunish osonroq bo'ladi. Biroq, o'yin boshqacha va chaqaloq uchun qiziqarli bo'lgan narsa 4-5 yoshli bolani umuman qiziqalmasligi mumkin. Shuning uchun o'yin faoliyati nafaqat bolaning yoshiga mos kelishi, balki unga davom etayotgan voqealarni nazorat qilish hissini ham berishi kerak. Faqat bu holatda u nafaqat insoniy munosabatlarning ma'nosi va barcha ahamiyatini tushunadi, balki ulardagi o'z o'rnini ham anglaydi. Va bu allaqachon zarur ko'nikmalar va muloqot tajribasini shakllantiradi, bu unga ushbu bosqichda ham, kelajakda ham foydali bo'ladi. Shunday qilib, yosh bolalar uchun (2 - 3 yosh), oddiy rolli o'yinlar har qanday mavzuda "Do'konda o'ynash", "Doktor o'ynash", "Onalar va qizlarni o'ynash" va boshqalar. Shu bilan birga, o'yinda kattalar ishtirok etishi juda muhim - ota, onam, buvisi, bobosi, o'qituvchisi - chunki kattalar o'z namunasi bilan bolaga qanday salomlashishni, suhbatni boshlashni ko'rsatishi kerak. suhbatlashing, xohlagan narsasini oling yoki aksincha, nimadan voz keching - keyin. Shunday qilib, ijtimoiy va kommunikativ rivojlanish bolaga o'zini jamiyatning to'liq a'zosi sifatida his qilish imkonini beradigan bilimlar, me'yorlar va qadriyatlarni o'zlashtirishga qaratilgan. Yosh avlodni ijtimoiylashtirish muammosi bugungi kunda eng dolzarb muammolardan biridir. Inson go'daklik davridanoq dunyoni o'rganishni boshlaydi va bu murakkab, ko'p qirrali jarayon butun umr davom etadi. Bundan tashqari, sotsializatsiya jarayoni tashqi dunyo bilan o'z-o'zidan o'zaro ta'sir qilish jarayonida ham, insonni ijtimoiy madaniyat bilan maqsadli ravishda tanishtirish jarayonida ham amalga oshirilishi mumkin. Har bir yosh davrida bu jarayonning intensivligi bir xil emas. Masalan, kichik maktabgacha yoshdagi bola kattalar bilan hissiy aloqa va kognitiv muloqotga, uning savollariga e'tibor berishga va ularga eng to'liq javoblarga muhtoj. Bu yosh bosqichida bola tengdoshlari bilan muloqot qilish kerak, u o'yin va jamoaviy ishda bolalar bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega. Shuningdek, bola o'z xohishiga ko'ra faoliyat turini tanlashi mumkin. Bundan tashqari, o'z-o'zini anglashning asoslari allaqachon kichik maktabgacha yoshda qo'yilgan. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolada tengdoshlari bilan barqaror do'stona munosabatlarga, ular bilan hissiy yaqinlikka, kattalarning hurmati va hamdardligiga ehtiyoj paydo bo'ladi. U muloqot qila oladi, ijtimoiy dunyodagi munosabatlarga e'tibor qaratadi; o'yin va umumiy manfaatlarni amalga oshirish uchun tengdoshlar bilan barqaror aloqalarga ega bo'lish; muloqot qobiliyatlarini yanada moslashuvchan tarzda

namoyish etish va ulardan foydalanish; tengdoshlar guruhida o'z o'rnini taniy oladi.

Asosiy adabiyotlar

1. I.A. Karimov. Barkamol avlod orzusi. - T.: «O'zbekiston» - 2000.
2. Babayeva D. R. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. - Toshkent, 2018. -334 b.
3. Nishonova Z., Alimova G. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. -T.: "O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi", 2006. - B. 68.
4. Qodirova F. R., Toshpo'latova Sh.Q., Qayumova N. M., A'zamova M. N. Maktabgacha pedagogika. - T.: "Tafakkur", 2019. - B. 107.
5. Zokirova, S. M. (2016). About the congruent phenomenon in the contrastive linguistics. *Sciences of Europe*, (8-2 (8)).
6. Зокирова С. М. Контрастный анализ синтаксических слойных установок. *Вестник Наманганского государственного университета: Vol, 1 (8), 48.*